

8. O zanyatosty naselenyya: Zakon respublyky Uzbekystan ot 13.01.1992 # 510-XII. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.lex.uz/pages/GetAct.aspx?lact_id=9878.
9. O merakh po dal'neyshemu sovershenstvovanyu orhanyzovannoho nabora rabochykh y obshchestvennoho pruzhiva molodezhy: Postanovlenye TsK KPSS y SM SSSR ot 27.11.1984 h. #1013. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://russia.bestpravo.ru/ussr/data02/tex12777.htm>.
10. Porivnyal'ne trudove pravo : Navch. posib. B.S. Bezzub, L.V. Holyak, O.M. Kisilevych ta in.; Za zah. red. A.S. Matska. – K. : MAUP, 2005. – 176 s.
11. Kyselev Y. Ya. Zarubezhnoe trudovoe pravo. Uchebnyk dlya vuzov. – M.: Yzdatel'skaya hruppa NORMA-YNFRA M, 1998. – 263 s.

Рецензент: доктор юридичних наук, доцент Охріменко І.М.

УДК 349.2

Грובה А.А.,

доцент кафедри спеціально-правових дисциплін
Академії муніципального управління,
кандидат юридичних наук

ОБЛІК РОБОЧОГО ЧАСУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У статті здійснюється аналіз основних нормативно-правових актів, які регулюють питання щодо порядку проведення обліку робочого часу науково-педагогічних працівників, здійснено характеристику основних видів діяльності науково-педагогічних працівників, які входять до робочого часу таких працівників, визначено специфіку обліку робочого часу науково-педагогічних працівників.

Ключові слова: робочий час, науково-педагогічний працівник, облік, ставка, година.

Грובה А.А.,

доцент кафедри спеціально-правових дисциплін
Академії муніципального управління,
кандидат юридических наук

УЧЕТ РАБОЧЕГО ВРЕМЕНИ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ

В статье осуществляется анализ основных нормативно-правовых актов, которые регулируют вопросы о порядке проведения учета рабочего времени научно-педагогических работников, осуществлено характеристику основных видов деятельности научно-педагогических работников, которые относятся к рабочему времени таких работников, определена специфика учета рабочего времени научно-педагогических работников.

Ключевые слова: рабочее время, научно-педагогический работник, учет, ставка, час.

Grobova A.A.,

assistant professor of special legal disciplines
Academy of Municipal Management,
Candidate of Law

TIME TRACKING SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL STAFF

The analysis of basic normatively-legal acts on the basis of that the account of business hours of scientifically-pedagogical workers comes true comes in the article true, description of basic types of activity of scientifically-pedagogical workers that is included in the business hours of such workers is carried out, the specific of account of business hours of scientifically-pedagogical workers is certain.

Actuality of select aim is predefined by that the certain norms of account of business hours of scientifically-pedagogical workers are absent for today, at legislative level it is not certain to the order of the rational use of business hours of scientifically-pedagogical workers, there is not the only going near fixing of account of business hours of scientifically-pedagogical workers, that conditioned by their specific of labour. Characterizing the account of business hours of scientifically-pedagogical workers we look after the improper normatively-legal

providing of realization of such account, absence of positions, that would determine his realization, absence of legislative regulation

Keywords: working time, scientific, staff, member, account, bid dates.

Актуальність проблематики. Становлення та розвиток ефективної освіти в Україні, підготовка високопрофесійних випускників вищих навчальних закладів є одним із пріоритетних завдань нашої держави. На сьогодні рух держави в освітній сфері спрямований на утвердження міжнародних принципів та стандартів освітньої діяльності, як при здійсненні безпосереднього процесу навчання, так і при підготовці наукових та науково-педагогічних кадрів. Досить активну увагу у наближенні освітнього процесу до нормативів сучасного європейського суспільства приділено трудовій діяльності науково-педагогічних працівників, визначенню режиму правового регулювання їх робочого часу, навантаження з тим, щоб створити найсприятливіші умови для кращої ефективності їх праці, раціонального використання працівниками свого робочого часу.

Ступінь наукової розробки проблеми. Правові питання робочого часу науково-педагогічних працівників були предметом дослідження таких вчених як О.А. Абрамова, Ю.В. Баранюк, О.Л. Войно-Данчишиної, Г.С. Гончарової, Н.М. Демченко, Л.І. Лазор, Р.З. Лівшиця, О. Мірошніченко, О.Є. Пашерстника, П.Д. Пилипенка, О.І. Процевського, В.М. Смирнова, М.Л. Смолярової, М.П. Стадника, Н.М. Хуторян. Проте, на сьогодні залишається значна кількість актуальних питань, які торкаються обліку робочого часу науково-педагогічних працівників. Особливо гостро дана проблема постала із прийняттям нового Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014, який суттєво зменшив кількість навантаження на одного науково-педагогічного працівника у порівнянні із Законом України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 року (втратив чинність) [1]. Іншою проблемою є те, що на сьогодні відсутні конкретні нормативи обліку робочого часу науково-педагогічних працівників, на законодавчому рівні не визначено порядку раціонального використання робочого часу науково-педагогічних працівників тощо.

Метою статті є визначення основних особливостей обліку робочого часу науково-педагогічних працівників, здійснення характеристики основних видів діяльності науково-педагогічних працівників, які входять до їх робочого часу та визначення специфіки обліку робочого часу цієї категорії працівників.

Виклад матеріалу. Робочий час науково-педагогічних працівників характеризується певними особливостями, які обумовлені специфікою роботи цієї категорії працівників, підвищеним нервовим навантаженням, обсягом навчальних програм тощо, що визначається як у правовому регулюванні так і при здійсненні обліку робочого часу науково-педагогічних працівників. Так І.К. Дмитрієва, зараховує робочий день науково-педагогічних працівників до нормованого робочого дня, але разом із тим зауважує, що при цьому практично відсутня можливість урахування в годинах щоденного фактичного навантаження всіх видів робіт, що визначаються індивідуальними планами викладачів [2, с. 134]. Дещо іншу позицію наводить Г.О. Яковлева, яка зазначає, що робочий день науково-педагогічного працівника та його праця не піддається прямому впливу та регулюванню, оскільки вона носить творчий чи особистий характер. Це розумова праця, безпосередньо спрямована на виробництво нових знань, які потребують від науково-педагогічного працівника

наявності професійних, вольових та моральних якостей, організованості, наполегливості та такої організації праці, яка забезпечить досягнення позитивного результату або зменшить вірогідність невдачі [3, с. 170]. Тобто, науковець наголошує на тому, що праця наукового працівника не підлягає правовому регулюванню, а тому ставить під сумнів і можливість здійснення обліку робочого часу такого працівника. Отже, розглядаючи робочий час науково-педагогічних працівників зазначимо, що при здійсненні його обліку виникає значна кількість питань щодо встановлення щоденної тривалості їх праці та визначення режиму робочого часу. У чинному Кодексі законів про працю України правовому регулюванню робочого часу присвячено окремий розділ під назвою «Робочий час», проте у ньому відсутнє поняття робочого часу, а тільки визначено, що нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень. Підприємства і організації при укладенні колективного договору можуть встановлювати меншу норму тривалості робочого часу, ніж передбачено в частині першій цієї статті. Статтею 51 Кодексу законів про працю України встановлено скорочену тривалість робочого дня для окремих категорій працівників (учителів, лікарів та інших) [4]. Таким чином, тривалість роботи науково-педагогічних працівників є скороченою, що обумовлюється певними чинниками, серед яких чи не найважливіше місце становить підвищена розумова діяльність та психоемоційне навантаження науково-педагогічного працівника.

Спеціальним законом, який регламентує облік робочого часу науково-педагогічних працівників становить Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року, де у статті 56 визначено, що робочий час науково-педагогічних працівників становить 36 годин на тиждень (скорочена тривалість робочого часу). Робочий час науково-педагогічного працівника включає час виконання ним навчальної, методичної, наукової, організаційної роботи та інших трудових обов'язків. Цим же законом визначено, що максимальне навантаження на одного науково-педагогічного працівника не може перевищувати 600 годин на рік. Норми часу навчальної роботи у вищих навчальних закладах державної та комунальної власності визначаються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки за погодженням із заінтересованими державними органами [5]. Характеризуючи норми наведеного вище закону зазначимо, що у вищих навчальних закладах в основу нормування його праці покладено річне навчальне навантаження в академічних годинах відповідно до навчального плану. Конкретизація норм Закону України «Про вищу освіту» щодо обліку робочого часу науково-педагогічних працівників здійснюється у спеціальному нормативно-правовому акті, яким є наказ Міністерства освіти і науки України від 07 серпня 2002 року № 459 «Про затвердження норм часу для планування й обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової й організаційної роботи», яким встановлено норми часу для планування та обліку навчальної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів та переліки основних видів методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів [6]. Цей нормативно-правовий акт є правовим актом, за допомогою якого здійснюється розподіл навантаження науково-педагогічних працівників, визначаються конкретні види навчальних робіт у вищих навчальних закладах та норми щодо їх виконання. Положення про планування та облік робочого

часу науково-педагогічних працівників конкретного вищого навчального закладу розробляється на основі цього нормативно-правового документа. Проте, ми вважаємо, що норми даного наказу є застарілими, оскільки вони приймалися на виконання Закону України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 року. На сьогодні діє інший Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року, який визначає дещо інші норми навантаження на одного науково-педагогічного працівника, а тому необхідним є перегляд цих норм та їх підведення до чинного законодавства України.

На облік робочого часу працівників впливає досить багато чинників, серед яких особливе місце займає визначення тривалості робочого дня. Тривалість робочого часу для науково-педагогічних працівників є скороченою, що обумовлена специфікою їх праці. Крім того, праця науково-педагогічних працівників характеризується досить великою різноманітністю виконаної роботи (навчальної, методичної, організаційної), яка має бути виконана впродовж встановленого для працівника робочого часу. Конструктивним з цього приводу є підхід Т.В. Красюк, яка зазначає, що особливості обліку робочого часу науково-педагогічних працівників полягають у тому, що загальне поняття робочого часу, упродовж якого працівник виконує певні обов'язки протягом свого робочого дня, не відповідає визначенню робочого часу науково-педагогічного працівника через його специфіку, яка полягає у тому, що його значна частина робочого часу протягом робочого дня пов'язана з виконанням роботи за межами робочого місця викладача. Як приклад науковець наводить, перевірку курсових робіт, підготовку текстів лекцій, навчальних посібників, рецензій, знайомство з новими науковими працями може відбуватися вдома, у бібліотеці тощо. Керівництво аспірантами також може відбуватися не на робочому місці. Автор наголошує на тому, що скільки фактично використано робочого часу на ці види робіт протягом робочого дня, ніхто не враховує. Зважаючи на це, неможливо застосувати щоденний облік робочого часу, оскільки тривалість робочого дня в науково-педагогічного працівника може бути різною, так само, як і кількість відпрацьованих годин кожний день протягом тижня [7, с. 168].

Ми повністю погоджуємося із таким твердженням, оскільки дійсно праця науково-педагогічного працівника тісно пов'язана із виконанням роботи як у межах навчального закладу, так і поза ним, а тому точно прослідкувати та здійснити облік робочого часу протягом певного дня досить складно. Крім того, наголошуємо на тому, що певна діяльність науково-педагогічного працівника має бути здійснена тільки у межах навчального закладу у встановлені для цього години. До такої роботи ми відносимо проведення лекційних, лабораторних, практичних, семінарських, індивідуальних занять, проведення модульного контролю, приймання заліків та екзаменів, участь у державній атестації студентів, а також інші види робіт. В свою чергу, чинним законодавством не заборонено науково-педагогічному працівнику самостійно визначати час на здійснення окремих видів наукових робіт, до яких ми відносимо керівництво та рецензування курсових, дипломних та магістерських робіт, індивідуальних завдань (реферати, розрахункові, графічні роботи), керівництво різними видами практик студентів, консультації для студентів та аспірантів, проведення консультацій зі студентами, які можуть бути здійснені і поза межами навчального закладу. Так, наприклад, таке керівництво може бути здійснено шляхом пересилання

проектів курсових чи магістерських робіт на електронну пошту викладача, а вже викладач може з ним ознайомитися у будь-який для нього час та у зручному для нього місці: безпосередньо у навчальному закладі, бібліотеці, вдома тощо. За таких обставин викладач протягом одного дня може пропрацювати більше, ніж протягом іншого робочого дня. Таким чином, розрахувати конкретну кількість годин, які науково-педагогічний працівник має відпрацювати протягом певного робочого дня, розділити його на конкретні рівні частини юридично можливо, але фактично здійснити дотримання цих годин праці на практиці не має можливості, що обумовлено специфікою праці науково-педагогічного працівника. А тому необхідно при здійсненні підрахунку кількості годин робочого часу використовувати підсумований робочий час, який був використаний на різні види навчальної, методичної та організаційної роботи без прив'язки до годин праці протягом конкретного робочого дня. Важливо, щоб в підсумованому обліку часу дотримувалась скорочена тривалість робочого часу для науково-педагогічних працівників. Одні науковці таку специфіку роботи пов'язують із ненормованим робочим днем такого працівника, інші – із гнучким графіком роботи. Ми ж вважаємо, що дослідження специфіки роботи працівника, обліку його робочого часу необхідно розглядати комплексно із режимом робочого дня, оскільки саме за таких умов можливо правильно здійснити облік робочого часу науково-педагогічного працівника.

Облік робочого часу науково-педагогічних працівників здійснюється на підставі розрахунку обсягу навчальної, методичної, організаційної роботи працівника. У вищих навчальних закладах обсяг навантаження обумовлюється на засіданні кафедри вищого навчального закладу. Графік робочого часу викладача визначається індивідуальним робочим планом викладача, тобто норми навантаження науково-педагогічного працівника закріплюються у його індивідуальному плані роботи, де здійснюється розподіл навантаження на певні види в залежності від календарного періоду. У цьому плані визначається не тільки навчальне навантаження, а й організаційне, методичне тощо. Норми часу для планування та обліку наукової, методичної, організаційної та виховної роботи науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів розробляються вищими навчальними закладами і затверджуються наказом ректора. У індивідуальному плані науково-педагогічного працівника також здійснюється облік проведених занять. Крім індивідуального плану облік проведених занять окремим науково-педагогічним працівником здійснюється у журналі проведення занять та журналі студентських груп, в яких викладач зазначає відомості про проведення заняття та підписується про його присутність. Виконання індивідуального плану контролюється уповноваженими та не органами та адміністрацією вищого навчального закладу.

Характеризуючи проблемні питання обліку робочого часу науково-педагогічних працівників зазначимо, що на сьогодні між науковцями точиться дискусія відносно правильності та раціонального розподілу часу на здійснення методичної та наукової роботи у вищих навчальних закладах працівниками. Перша позиція ґрунтується на необхідності перебування протягом певного часу у межах вищого навчального закладу на кафедрі у час не відведений для проведення лекцій, семінарів чи інших навчальних робіт. В основу іншої позиції покладено думку, відповідно до якої, навпаки, не підтримується обов'язкова присутність викладача на кафедрі протягом встановленого

часу, оскільки вважають це недоцільним. Щодо нас, то ми вважаємо, що на облік робочого часу науково-педагогічного працівника вищого навчального закладу не повинна впливати його присутність чи відсутність на кафедрі протягом визначеного проміжку часу. Ми підтримуємо тих науковців, які не обмежуються перебуванням працівника у межах навчального закладу, оскільки за цей період часу викладач може здійснити іншу навчально-методичну, організаційну, науково-дослідну чи виховну роботу. Це насамперед, пов'язано також із тим, що облік робочого часу науково-педагогічних працівників здійснюється в залежності від індивідуального плану працівника, де і зазначається відпрацьоване навантаження конкретного викладача. За загальним правилом, при погодинній оплаті праці основним документом, який служить підставою для нарахування заробітної плати, є таблиць використання робочого часу. Проте, на сьогодні навчальним закладам надано право самостійно колективним договором визначати на основі чого здійснюється облік робочого часу працівника – на основі індивідуального плану чи таблицю використання робочого часу. З огляду на наведене вище, зазначимо, що у чинному законодавстві немає єдиного підходу до визначення порядку обліку робочого часу науково-педагогічних працівників, що спричиняє ряд суттєвих проблем та не визначеності у правовому регулюванні таких суспільних відносин. Для вирішення цієї проблеми ми пропонуємо прийняти загальний підзаконний нормативно-правовий акт, який би визначав порядок обліку робочого часу науково-педагогічного працівника, та в якому було б чітко зазначено, що він не підлягає табелюванню, а його облік здійснюється іншим чином (наприклад, на основі індивідуального плану працівника).

Таким чином, на основі вищевикладеного, можемо виокремити основні особливості обліку робочого часу науково-педагогічних працівників, до яких слід віднести такі: 1) при здійсненні обліку робочого часу необхідно враховувати, що праця науково-педагогічного працівника тісно пов'язана із виконанням роботи як у межах навчального закладу, так і поза ним; 2) облік робочого часу науково-педагогічних працівників здійснюється на підставі розрахунку обсягу навчальної, методичної, організаційної роботи працівника; 3) при здійсненні підрахунку кількості годин робочого часу необхідно використовувати підсумований робочий час науково-педагогічного працівника; 4) норми навантаження науково-педагогічного працівника закріплюються у його індивідуальному плані роботи, де здійснюється розподіл навантаження на певні види в залежності від календарного періоду.

Висновки. Зазначимо, що на сьогодні у юридичній літературі немає єдиного підходу до закріплення обліку робочого часу науково-педагогічних працівників, що обумовлено їх специфікою праці. При здійсненні обліку робочого часу науково-педагогічного працівника, на нашу думку, необхідно враховувати ті чинники, які тим чи іншим чином впливають на облік робочого часу, серед яких варто назвати тривалість робочого дня, режим робочого часу тощо. Характеризуючи облік робочого часу науково-педагогічних працівників ми спостерігаємо неналежне нормативно-правове забезпечення здійснення такого обліку, відсутність положень, які б визначали його проведення, відсутність законодавчого регламентування тривалості робочого дня науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів. Необхідним на сьогодні є і перегляд чинних нормативів та усталених правових позицій, які торкаються обліку

робочого часу науково-педагогічних працівників, підведення їх норм до чинного Закону України «Про вищу освіту» з метою підвищення ефективного та раціонального використання праці науково-педагогічних працівників.

Список використаної літератури:

1. Про вищу освіту: Закон України від 17 січня 2002 р. № 2984-III // Офіційний вісник України. — 2002. — № 8. — Ст. 327.
2. Дмитриева И.К. Трудовой договор научно-педагогических работников вузов / И.К. Дмитриева. — М. Изд-во МГУ, 1991. — 166 с.
3. Яковлева Г.О. Щодо робочого часу наукових працівників / Г.О. Яковлева // Соціально-захисна діяльність держави в умовах ринкових відносин: матеріал. наук. практ. конф. / 31 травня – 2 червня 2007 р. – Чернігів : Українська асоціація фахівців трудового права. Чернігівський державний університет права, соціальних технологій та праці, 2007. – с. 170-173.
4. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. - / Додаток до № 50 /.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Офіційний вісник України. – 2014. - № 63. - стор. 7. – Ст. 1728.
6. Про затвердження норм часу для планування й обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової й організаційної роботи: наказ Міністерства освіти і науки України від 07 серпня 2002 року № 459 // Офіційний вісник України. – 2002. - № 35. - стор. 52. – Ст. 1655.
7. Красюк Т.В. Порядок встановлення та облік режиму робочого часу науково-педагогічних працівників ВНЗ // Т.В. Красюк // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. - № 5. – с. 167-171.

References:

1. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrayiny vid 17 sichnya 2002 r. № 2984-III // Ofitsiynny visnyk Ukrayiny. — 2002. — № 8. — St. 327.
2. Dmytryeva Y.K. Trudovoi dohovor nauchno-pedahohycheskykh rabotnykov vuzov / Y.K. Dmytryeva. — M. Yzd-vo MNU, 1991. — 166 s.
3. Yakovleva H.O. Shchodo robochoho chasu naukovykh pratsivnykiv / H.O. Yakovleva // Sotsialno-zakhysna diialnist derzhavy v umovakh rynkovykh vidnosyn: material. nauk. prakt. konf. / 31 travnia – 2 chervnia 2007 r. — Chernihiv : Ukrainska asotsiatsiia fakhivtsiv trudovoho prava. Chernihivskiyi derzhavnyi universytet prava, sotsialnykh tekhnolohii ta pratsi, 2007. — s. 170-173.
4. Kodeks zakoniv pro pratsyu Ukrayiny vid 10.12.1971 № 322-VIII // Vidomosti Verkhovnoyi Rady URSR. — 1971. - / Dodatokdo № 50 /.
5. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrayiny vid 01.07.2014 № 1556-VII // Ofitsiynny visnyk Ukrayiny. — 2014. - № 63. - stor. 7. — St. 1728.
6. Pro zatverdzhennya norm chasu dlya planuvannyay obliku navchal'noyi roboty ta perelikiv osnovnykh vydiv metodychnoyi, naukovoyiy orhanizatsiyanoi roboty: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny vid 07 serpnua 2002 roku № 459 // Ofitsiynny visnyk Ukrayiny. — 2002. - № 35. - stor. 52. — St. 1655.
7. Krasyyuk T.V. Poryadok vstanovlennya ta oblik rezhymu robochoho chasu naukovopedahohichnykh pratsivnykiv VNZ // T.V. Krasyyuk // Porivnyal'no-analitychne pravo. — 2014. - № 5. — s. 167-171.

Рецензент: кандидат юридичних наук Гаврилова О.О.

УДК 349.2

Мельничук Н.О.,

д.ю.н, професор кафедри трудового права та права соціального забезпечення

НЕВИКОНАННЯ РОБОТОДАВЦЕМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ, УМОВ КОЛЕКТИВНОГО ЧИ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ ЯК ПІДСТАВА РОЗІРВАННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ З ІНІЦІАТИВИ ПРАЦІВНИКА

У статті досліджено підставу розірвання трудового договору з ініціативи працівника – невиконання роботодавцем законодавства про працю, колективного чи трудового договору, як одного зі способів захисту порушених прав працівника. Розглянуто судову практику, що виникає із спорів про зміну формулювання причин звільнення.